

ΤΟ ΝΕΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Καραχάλιος Νίκος
Γραμματέας Πολιτικού Σχεδιασμού και Προγράμματος της Νέας Δημοκρατίας

Το κοινωνικό κράτος εκτός από αντίληψη, εκτός από νοοτροπία πρέπει να αποκτήσει και περιεχόμενο. Πρέπει αυτό, όπως εφαρμόζεται σήμερα από τις πολιτικές του Κώστα του Καραμανλή, από τις πολιτικές της νέας διακυβέρνησης να βρει ουσία, να δομηθεί, να εξηγηθεί στον κόσμο και να αντιληφθούμε όλοι τι σημαίνει νέα διακυβέρνηση, τι σημαίνει αυτό που εμείς θέλουμε να δημιουργήσουμε, δηλαδή το νέο ελληνικό κοινωνικό μοντέλο που έχει δύο συνιστάμενες, την κοινωνική ευαισθησία και την ατομική ευθύνη.

Η κοινωνία, βρίσκεται πολλές φορές μπροστά από την πολιτική. Το κ' πομμα της Νέας Δημοκρατίας (Ν.Δ.) είναι δίπλα στην κυβέρνηση και μπροστά στα προβλήματα. Πολλοί που θέλουν να χαρακτηρίσουν τη ΝΔ φιλελεύθερη και ανάλητη, λένε ότι εκφράζουμε τις δυνάμεις της αγοράς. Όμως, εμείς θέλουμε τις δυνάμεις της αγοράς για να αναπτυχθεί η οικονομία, ξέρουμε ότι η αγορά δεν μπορεί λειτουργήσει και να λύσει όλα τα προβλήματα. Η αγορά δεν μπορεί να λύσει το δημογραφικό. Η αγορά δεν μπορεί να λύσει προβλήματα στο χώρο της υγείας. Η αγορά δεν μπορεί να λύσει τα προβλήματα της μετανάστευσης. Η αγορά δεν μπορεί να λύσει πολλά από τα προβλήματα της εκπαίδευσης, παρ' ότι τα μη κρατικά πανεπιστήμια θα βοηθούσαν πάρα πολύ στην πρόοδο της ελληνικής παιδείας και όχι μόνο.

Έχω ακούσει κατά καιρούς διάφορους νηφάλιους αναλυτές, που θέλουν να βρίσκονται κοντά στη Ν.Δ. να λένε ότι δεν υπάρχουν πια ιδεολογίες και ότι ειδικά ο μεσαίος χώρος και το κοινωνικό κέντρο είναι μια *απολιτίκ* ιδεολογία, μια χαλαρή έκφραση επικοινωνιακή, ένα τρικ που χρησιμοποίησε η Ν.Δ. για να βγάλει από πάνω της το παλιό κακό της πρόσωπο.

Εγώ δεν δέχομαι ότι έχουν τελειώσει οι ιδεολογίες. Ίσα-ίσα που σήμερα, σε μια μεταβατική εποχή, σε μια εποχή μεταρρυθμίσεων πρέπει σ' αυτή τη νέα ιδεολογία να δώσουμε νέο περιεχόμενο. Σήμερα πρέπει οι καιροί μας να γίνουν πιο ιδεολογικοί από ποτέ. Αυτό έχουμε ανάγκη. Έχουμε ανάγκη να ξεφύγουμε από τη διαχείριση, να γίνουμε πιο πολιτικοί ν' αποκτήσουμε μεγαλύτερη πολιτικότητα στον τρόπο σκέψης και δράσης μας και ταυτόχρονα να υποστηρίξουμε τις πολιτικές μας με τεχνοκρατικές λύσεις με αποτελεσματικότητα. Αλλά χωρίς ιδεολογικό πλαίσιο δεν μπορούμε να προχωρήσουμε.

Επομένως, διαχειριστικές πολιτικές όπως αυτές που είδαμε να εφαρμόζονται στη χώρα την τελευταία δεκαετία, αποτυγχάνουν και αποτυγχάνουν γιατί πρέπει να δεθούν με ένα ευρύτερο πλαίσιο ιδεών. Το θέμα του κοινωνικού κράτους έχει απασχολήσει την Ευρώπη εδώ και αρκετό καιρό, είναι ένα ζήτημα πανευρωπαϊκό.

Κοινωνικό κράτος δεν σημαίνει μόνο κράτος πρόνοιας. Κράτος πρόνοιας δεν σημαίνει μόνο παροχές. Κοινωνική πολιτική δεν ασκείται μόνο από την κυβέρνηση. Η ευθύνη για την κοινωνική πολιτική είναι συλλογική, είναι κυβερνητική, αλλά είναι και ατομική και βέβαια, δεν υπάρχει αυτή η διχοτόμηση αγοράς κα κράτους. Αυτά τα δύο δεν είναι αντίπαλα, δεν είναι δίπολα από τα οποία πρέπει να διαλέξουμε.

Το ιδεολογικό υπόβαθρο του κοινωνικού κράτους ορίζεται ως μια περιγραφή ενός σύνθετου δικτύου κοινωνικής ευαισθησίας και αλληλεγγύης, κοινωνικής ενσωμάτωσης, οικονομικής ευμάρειας, παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Βασική αρχή του κοινωνικού κράτους, είναι να κάνει τη ζωή του πολίτη καλύτερη. Αυτός είναι και ο στόχος της πολιτικής. Στόχος της πολιτικής είναι να κάνει τον άνθρωπο σε τελική

ανάλυση ευτυχέστερο, όχι μόνο οικονομικά δυνατότερο -και αυτό το ξεχνάμε. Μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα που διάβαζα προ καιρού έλεγε ότι οι ευτυχέστεροι άνθρωποι του πλανήτη είναι κάτοικοι μιας αφρικανικής χώρας, της Γκάνα. Οι δεύτεροι πιο ευτυχέστεροι κάτοικοι του πλανήτη είναι κάτοικοι μιας χώρας που εμείς την έχουμε ταυτίσει με το βίαιο έγκλημα, με τα ναρκωτικά, της Κολομβίας. Αυτό σημαίνει, ότι η ευτυχία δεν ορίζεται πάντα από τον πλούτο και από τα υλικά αγαθά που έχεις. Αλλά, πολλές φορές ορίζεται και από το τι έχει ο διπλανός σου, γιατί είναι μια έννοια πάρα πολύ σχετική.

Υπάρχουν τρία μοντέλα κοινωνικού κράτους. Το φιλελεύθερο μοντέλο του κοινωνικού κράτους που υπάρχει κυρίως στην Αμερική και δίνει έμφαση στην αγορά, ένα συντηρητικό παραδοσιακό μοντέλο βασισμένο στην ανταποδοτικότητα και το σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο που απεμπορευματοποιεί την εργασία.

Όμως, η παγκοσμιοποίηση σήμερα, μας οδηγεί σε μια μεταβιομηχανική κοινωνία, όπου ξεπροβάλλουν νέες κοινωνικές πραγματικότητες. Βρισκόμαστε σε ένα σταυροδρόμι αποφάσεων και η Ελλάδα έχασε τέσσερα στοιχεία. Έχασε το στοιχείο της οικονομίας, έχασε το στοιχείο μιας νέας αντίληψης για τα διεθνή πράγματα. Έχασε ένα μεγάλο στοιχείο με την παιδεία και έχασε και χάνει ένα μεγάλο στοιχείο με το περιβάλλον.

Διαχωρίζουμε την κοινωνική πολιτική από την πρόνοια. Η πρόνοια αφορά στοχευμένα μέτρα. Ποιοι είναι φτωχοί; Ποιοι είναι άρρωστοι; Ποιοι έχουν ανάγκη; Η κοινωνική πολιτική, όπως σας είπα, μπορεί να ασκηθεί και από άλλους, όχι μόνο από το κράτος. Από ΜΚΟ, εκκλησία, εργατικές ενώσεις, κινήματα πολιτών.

Ο θεσμός της οικογένειας είναι αυτός που στηρίζει το κοινωνικό κράτος. Χωρίς την οικογένεια, χωρίς τον οικογενειακό ιστό, οι δαπάνες που θα χρειαζόμαστε για να στηρίξουμε το κοινωνικό κράτος θα ήταν πολύ μεγαλύτερες απ' ό,τι φανταζόμαστε. Θα τίνιζαν όχι έναν αλλά δέκα προϋπολογισμούς, όχι ελληνικούς, αλλά γερμανικούς γαλλικούς και αγγλικούς μαζί. Η οικογένεια δημιουργεί ένα δίκτυο ασφαλείας στους Έλληνες. Έχουμε στοιχεία, όπως είναι η ιδιοκατοίκηση. Ένα 80% των Ελλήνων ιδιοκατοικεί. Στοιχεία που δεν υπάρχουν σε άλλες χώρες.

Αυτά, λοιπόν, κάνουν την Ελλάδα εντελώς διαφορετική από τους άλλους. Για αυτό, οι Ευρωπαίοι πολλές φορές δεν αντιλαμβάνονται, πώς με ένα κατά κεφαλήν εισόδημα σαν αυτό που έχουμε, έχουμε αυτή την ποιότητα ζωής που έχουμε. Και γιατί το έχουμε αυτό; Το έχουμε γιατί ο κοινωνικός ιστός, οι κοινωνικοί δεσμοί, είναι αυτοί που μας κρατάνε πολύ πιο ενωμένους, πολύ πιο δυνατούς και μας κάνουν πολύ πιο ισχυρούς απέναντι σε κρίσεις, όπως είναι η οικονομική κρίση που διέρχεται η παγκόσμια οικονομία και η ευρωπαϊκή οικονομία αυτόν τον καιρό.

Και εδώ υπάρχει ένα στοιχείο πολύ ενδιαφέρον, πώς όποιους προϋπολογισμούς και να κάνεις, η οικονομία μας είναι πια αλληλένδετη. Η οικονομία μας δεν στέκεται μόνη της στα πόδια της, αλλά πρέπει να σταθεί και σε άλλα πόδια και σε άλλα χέρια. Είδαμε ότι η πετρελαϊκή κρίση έχει δημιουργήσει προβλήματα σε οικονομίες πολύ πιο ισχυρές από τη δική μας. Επομένως, αυτό που θα πρέπει να κάνουμε, είναι να προετοιμάσουμε τον κόσμο μας να προετοιμάσουμε το κράτος μας για μια νέα λογική. Μια λογική που θα μπορέσει να απαντήσει στην παγκοσμιοποίηση και της οικονομίας, αλλά και της σκέψης και των αγαθών.

Πώς μπορεί να γίνει αυτό; Δεν χρειάζεται να ανακαλύψουμε τον τροχό. Χώρες άλλες, πριν από εμάς, έδωσαν βάση σε άλλες πολιτικές. Εμείς, όταν ακούμε για κοινωνική πολιτική, όταν ακούμε για κράτος πρόνοιας, συνήθως βάζουμε στο μυαλό μας παροχές. Και τώρα όλη η συζήτηση για τον προϋπολογισμό γίνεται γύρω από τις παροχές. Είναι ένα αλισβερίσι, θεσμικό μεν, έρχονται οι φορείς στην κυβέρνηση, στα κόμματα, ζητάνε και εμείς δίνουμε ότι μπορούμε να έχουμε. Μα έχουμε πολύ περισσότερα.

Έχουμε πολύ περισσότερα ως λαός. Και εκεί είναι η δύναμή μας και εκεί πρέπει να δώσουμε την έμφαση μας. Οι Σουηδοί, οι Φινλανδοί έδωσαν έμφαση στην επανακατάρτιση, στη δια βίου εκπαίδευση. Οι Αμερικανοί έκαναν κάτι άλλο. Βάζουν ένα μεγάλο μέρος του

πληθυσμού να δουλεύουν. Όχι να δουλεύουν για να βγάλουν χρήματα μόνο. Να δουλεύουν για να συνεχίζουν να αισθάνονται ενταγμένοι στον κοινωνικό ιστό.

Άνθρωποι τρίτης ηλικίας που εργάζονται στην ΕΕ είναι ένας στους τρεις. Στις ΗΠΑ είναι το 60%, στην Ιαπωνία το 66%. Είναι τυχαίο γιατί αυτές οι οικονομίες είναι πιο ανεπτυγμένες από τη δική μας; Σε καμία περίπτωση δεν θέλω να υπονοήσω εδώ, ότι θα βάλουμε και τους μεγάλους ανθρώπους στη δουλειά, να συνεχίσουν να δουλεύουν. Αλλά υπάρχουν μεγάλοι άνθρωποι, που θέλουν να συνεχίσουν να δουλεύουν που θέλουν να συνεχίσουν να προσφέρουν. Όχι βέβαια, με τα εξαντλητικά δεκάωρα, οκτάωρα που απαιτεί η σύγχρονη καριέρα.

Δουλειά σημαίνει και προσφορά. Σημαίνει επαφή με τον κόσμο. Υπάρχουν αυτή τη στιγμή πολιτικές και αν ανοίξουμε τα τεφτέρια του κράτους, θα δούμε ότι υπάρχουν πολιτικές που έχουν να κάνουν με τη βοήθεια στο σπίτι. Έχουν να κάνουν με προγράμματα τα οποία, όμως, είναι πολύ περιορισμένα. Γιατί είναι περιορισμένα; Γιατί έχουμε μάθει σε μια κακή λογική ανταποδοτικότητας. Έχουμε μάθει για κάθε τι, να παίρνουμε κάτι πίσω. Πολλές φορές δεν είναι υλικό αγαθό αυτό που θα πάρουμε πίσω. Είναι η χαρά της συμμετοχής. Είναι η εσωτερική αναδημιουργία, η αναγέννηση. Αυτό, λοιπόν, είναι ένα ζητούμενο. Οι παροχές να μην είναι στόχος μας αυτός καθαυτός.

Εμείς, όταν μιλάμε πολιτικά, όταν βγαίνουμε στις αντιπαραθέσεις στις τηλεοράσεις, στα παράθυρα, στα ραδιόφωνα μιλάμε για το σύστημα ΠΑΣΟΚ. Ένα σύστημα το οποίο νικήσαμε στις εκλογές της 7ης του Μάρτη. Τι λέγαμε, όμως; Τι λέει ο Πρόεδρος μας ο Κώστας ο Καραμανλής; Το μεγαλύτερο μας πρόβλημα αυτή τη στιγμή είναι η νοοτροπία του συστήματος ΠΑΣΟΚ. Είναι η νοοτροπία της εύκολης λύσης, της ήσσονος προσπάθειας, του εύκολου πλουτισμού. Της καπατσοσύνης, με την κακή έννοια της καπατσοσύνης, όμως. Αυτή τη νοοτροπία πρέπει να σπάσουμε.

Πολλές φορές δεν το καταλαβαίνουμε. Το βλέπουμε από τις ουρές που σχηματίζονται από καταστήματα που κάνουν προσφορές. Και μόνοι μας μπαίνουμε στον πειρασμό, να κάτσουμε στην ουρά να αγοράσουμε ένα προϊόν ένα ευρώ λιγότερο. Από τον 20ό αιώνα, όπου έπρεπε να τα φέρουμε βόλτα, έπρεπε να επιβιώσουμε. Πέρασαμε σε μια άλλη εποχή. Αυτή, που αν ζούσε ο Φρόντ σήμερα, θα ονόμαζε μια εποχή του ναρκισσισμού των μικρών διαφορών. Πώς θα μπορέσουμε να πάμε ένα βήμα πιο μπροστά στην ουρά, πώς θα μπορέσουμε να διαφέρουμε έστω και λίγο από τον άλλο. Απ' την εποχή της μαζικότητας, της συλλογικότητας θέλουμε να διαφέρουμε. Δεν το κάνουμε ενσυνείδητα, αλλά εκεί μας οδηγεί η κοινωνία. Εκεί μας οδήγησε η τεχνολογία να μπορούμε να έχουμε πολλά και διαφορετικά πράγματα.

Οι κοινωνικές παροχές, και ο ρυθμός απόδοσής τους, και αυτό είναι σημαντικό για την πολιτική μας ζωή, από το κράτος έχουν γίνει όχι μόνο ζητούμενο, αλλά απαιτούμενο. Βλέπετε, ότι η αντιπολίτευση προσπαθεί να μας βάλει τον πήχη ψηλά. Λένε όλα τώρα. Εμείς τι λέμε και αντιστεκόμαστε; Στο βάθος της τετραετίας κάποια πράγματα μπορεί να μην καταστεί εφικτό να γίνουν. Αν επιμεινουμε πάρα πολύ στο timing, τότε βάζουμε μια βόμβα στα θεμέλια του κράτους δικαίου. Αυτό που έχουμε να κάνουμε, λοιπόν, εμείς ως πολιτική ηγεσία, δεν είναι μόνο η διαχείριση της οικονομίας, που είναι ένα πολύ δύσκολο έργο και πιστεύω ότι οι πολιτικοί μας το κάνουν όσο καλύτερα μπορούν.

Εμείς λέμε, ο Κώστας ο Καραμανλής, λέει, ότι θέλουμε ένα κράτος αυξημένων προσδοκιών. Από το συμβόλαιο με τους πολίτες του 19ου αιώνα έχουμε πάει σήμερα σ' ένα συμβόλαιο με τον καθένα χωριστά. Έχετε ακούσει τον Κώστα Καραμανλή να το λέει. Γιατί αν δεν κάνει ένα συμβόλαιο με τον καθένα χωριστά, δεν αισθάνεται ο κάθε πολίτης ότι αναφέρεται σ' αυτόν. Είναι δυνατόν αυτό να γίνει; Είναι δυνατόν με μια ευρύτερη έννοια. Είναι μια αναγκαία στοχοθέτηση η εξατομίκευση της πολιτικής εξαγγελίας, αλλά αν γίνεται χωρίς προσοχή, χωρίς συνέπεια, τότε δίνουμε νερό στο μύλο μιας κοινωνίας που δεν έχει μέτρο, που δεν έχει αντίληψη της συλλογικής ευθύνης.

Ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα στη χώρα σήμερα είναι ότι προσπαθούμε όλοι για το δικό μας καλό, για το ατομικό μας καλό, χωρίς να σκεφτόμαστε το καλό του διπλανού μας. Είδα προ

ημερών μια πολύ καλή ταινία και τη συστήνω να τη δουν όλοι. Λέγεται Cinderella Man, και αφορά ένα μποξέρ, που ήταν πρωταθλητής βαρέων βαρών στις ΗΠΑ την περίοδο του μεσοπολέμου για την ακρίβεια την εποχή του μεγάλου κραχ, μια περίοδο όπου η οικονομία της Αμερικής είχε καταρρεύσει. Η ταινία περιγράφει τη ζωή ενός μποξέρ που του αφαιρέθηκε η άδεια γιατί δεν έπαιζε σε στημένους αγώνες. Όταν ο άνθρωπος έμεινε άνεργος, επειδή είχε δύο παιδιά, κάθισε σε μια ουρά και πήρε ένα ποσό για να τα βγάλει πέρα. Το σημαντικό μέρος της ταινίας και το μεγάλο του πολιτικό μήνυμα είναι ότι αυτός ο άνθρωπος μπόρεσε και πήρε πίσω τον τίτλο του παγκόσμιου πρωταθλητή και όταν πια έβγαλε αρκετά λεφτά για να συντηρήσει αυτόν και την οικογένεια του, πήγε στο ταμείο ανεργίας, στην ίδια ουρά και επέστρεψε αυτά τα χρήματα, που είχε πάρει εκείνη την εποχή, πίσω. Η ταινία δείχνει τι σημαίνει ατομική ευθύνη, τι σημαίνει να ξεπερνάμε το ατομικό μας συμφέρον και να βοηθήσουμε όχι μόνο τον εαυτό μας, αλλά και την κοινωνία.

Σήμερα ο ατομικισμός κινδυνεύει να βάλει βόμβα στα θεμέλια της κοινωνίας μας. Αισθανόμαστε πολύ πιο δυνατοί, και αυτό είναι γεγονός, αλλά αυτή η αυτοδυναμία, η αυτάρκεια που έχουμε μας οδηγεί σε μια απομόνωση. Για αυτό και βλέπουμε όλα αυτά τα προβλήματα άγχους, ανασφάλειας και στρες στις σύγχρονες κοινωνίες. Βλέπουμε πανίσχυρους ανθρώπους, πάρα πολύ δυνατούς οικονομικά και αισθάνονται ανασφαλείς. Το μεγαλύτερο κοινωνικό πρόβλημα είναι η ανεργία. Έχει άγχος η γιαγιά για το εγγονάκι της που δεν έχει πάει ακόμη στο πανεπιστήμιο αν θα βρει δουλειά. Και αυτός που έχει δουλειά έχει άγχος αν θα τη χάσει. Αυτός είναι ένας φαύλος κύκλος, που έχει να κάνει με την ανασφάλεια, την κοινωνική ανασφάλεια. Και δημιουργεί ένα συλλογικό κλίμα απαισιοδοξίας.

Για αυτό πρέπει να δοθεί δύναμη στον εθελοντισμό. Και εδώ χάθηκε. Ενώ υπήρχε η δυναμική και αποδείχτηκε αυτό με τους εθελοντές στους Ολυμπιακούς Αγώνες, χάθηκε μια μεγάλη ευκαιρία, αυτό να μην αφορά μόνο τους 10.000 εθελοντές, αλλά να περάσει στην κοινωνία. Υπάρχει περιθώριο προσφοράς από αγαθοεργίες όχι μόνο από τους πολύ πλούσιους ή από την εκκλησία, που συνήθως παίζει αυτόν το ρόλο, ενώ υπάρχει και η κοινωνία των πολιτών.

Ο υπεύθυνος πολίτης δεν είναι μόνο καταναλωτής υπηρεσιών, είναι ο ενεργός πολίτης που υπάρχει, συμπάσχει και δεν πάσχει μόνο. Έτσι μπορούμε να βελτιώσουμε και να ενισχύσουμε το Κοινωνικό Κράτος. Και για να μιλήσουμε πιο πρακτικά. Η πάταξη της φοροδιαφυγής. Σήμερα ζούμε σε μια κοινωνία που κατά το πλείστον φοροδιαφεύγει. Εξυπηρετώντας το δικό μας ατομικό συμφέρον φοροδιαφεύγοντας, υπονομεύουμε το συμφέρον των άλλων. Εξασφαλίζοντας περισσότερα έσοδα για τη δική μας οικογένεια, αλλάζουμε όλη την μικροοικονομία γύρω μας, αλλά αλλάζουμε και την εθνική οικονομία. Για αυτό και η απελευθέρωση των αγορών, όπως η ενέργεια, είναι πολιτική που αφορά το κοινωνικό κράτος. Γιατί έτσι θα γίνουν φθηνότερες και πιο γρήγορες οι υπηρεσίες.

Υπάρχει δυνατότητα να φτιάξουμε και να συνθέσουμε ένα νέο ελληνικό κοινωνικό πολιτικό μοντέλο. Χρειάζεται όμως κοινωνική ευαισθησία και η ελληνική Κυβέρνηση την έχει. Χρειάζεται όμως και ατομική ευθύνη. Πρέπει να καταλάβουμε ποια είναι και τα όρια των δικών μας απαιτήσεων, όχι μόνο στο σήμερα, αλλά και σε βάθος χρόνου. Και πρέπει σ' αυτό το κοινωνικό μοντέλο ένα κράτος που ελέγχει το 65% της οικονομίας να εξορθολογήσει αυτό το ποσοστό, αλλά και να μην το αφήσει και ελεύθερο πλήρως στις δυνάμεις της αγοράς.

Το κείμενο προέρχεται από την εισήγηση του κ. Νίκου Καραχάλιου στην εκδήλωση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας με θέμα: «Το Πολιτικό & Ιδεολογικό Περιεχόμενο του Κοινωνικού Κέντρου» που πραγματοποιήθηκε στην Θεσσαλονίκη, την Τετάρτη 30 Νοεμβρίου 2005

*** Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)**